

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Dariny Ličkovej a členiek senátu JUDr. Anny Markovej a JUDr. Kataríny Pramukovej v právnej veci žalobcu: **Z.Č.**, bytom **R.B.**, občianka Slovenskej republiky, zast. JUDr. **P.V.**, advokátom so sídlom **V.B.** proti žalovanému: **F., s. r. o.**, O.T., IČO: **3X.**, zast. JUDr. **M.H.**, advokátkou so sídlom **B.P.**, **o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke a zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva**, vedenej na Okresnom súde v Trenčíne pod sp. zn. **40 Cb/257/2007**, na dovolanie žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 28. apríla 2010, č. k. **16 Cob/207/2009-157**, takto

r o z h o d o l:

Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalovaného **z a m i e t a**.

Žalovaný je povinný uhradiť žalobkyni trovy dovolacieho konania v sume **577,51** eur na účet zástupcu.

O d ô v o d n e n i e:

Okresný súd v Trenčíne ako súd prvého stupňa zamietol žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke a zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva a žalovanému nepriznal náhradu trov konania. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že účastníci konania uzatvorili 18. októbra 2006 zmluvu o úvere č. 60741, na základe ktorej poskytol žalovaný žalobkyni 250 000 Sk, pričom žalobkyňa sa zaviazala sumu 250 000 Sk splatiť do dvoch rokov od podpísania zmluvy, teda do 18. októbra 2008 a zaplatiť aj dohodnuté príslušenstvo. Zároveň účastníci konania uzatvorili aj zmluvu o zabezpečení záväzku prevodom vlastníckeho práva k bytu žalobkyne, vrátane spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a zariadeniach bytového domu v prospech žalovaného. Žalobkyňa zaplatila žalovanému 6 splátok po 12 500 Sk, spolu 75 000 Sk, s ďalšími splátkami sa dostala do omeškania. Z výpisu z listu vlastníctva č. 3142 k. ú. V., vyhotoveného 26. septembra 2007 Správou katastra pre Hlavné mesto SR Bratislava vyplýva, že od 17. septembra 2007 vlastníkom nehnuteľnosti pôvodne patriacej žalobkyni a neskôr žalovanému je Mgr. P.L. na základe kúpnej zmluvy. Súd prvého stupňa preto dospel k záveru, že za uvedeného skutkového stavu žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na určení neplatnosti oboch zmlúv podľa ust. § 80 písm. c/ O. s. p. Žalovaný už nehnuteľnosť, ktorá bola predmetom zabezpečenia nevlastní, takže podľa ust. § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z. z. nie je možné dosiahnuť pôvodný stav zápisu vlastníctva. Určením neplatnosti zmluvy o úvere a zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom vlastníctva sa neodstráni spornosť práva žalobkyne a ani jej právna neistota vo vlastníctve k nehnuteľnostiam, lebo aj tak by bola po skončení tohto sporu nútená podať žalobu proti osobe aktuálne vlastniacej predmetnú nehnuteľnosť. Touto určovacou žalobou s určovacím petitom v nej vymedzeným sa nerieši právny vzťah medzi žalobkyňou a aktuálnym vlastníkom nehnuteľnosti. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania súd prvého stupňa aplikoval ust. § 150 ods. 1 O. s. p. - prvá veta (keďže žalobkyňa bola v konaní oslobodená od súdnych poplatkov) a z dôvodu hodných osobitného zreteľa úspešnému účastníkovi, t. j. žalovanému náhradu trov nepriznal, hoci by mu patrili.

Krajský súd v Trenčíne ako súd odvolací rozhodol o odvolaní žalobkyne proti rozsudku súdu prvého stupňa rozsudkom z 28. apríla 2010, č. k. 16 Cob/207/2009-157 tak, že zmenil napadnutý rozsudok prvostupňového súdu a určil, že;

- zmluva o úvere č. 60741 z 18. októbra 2006, uzatvorená medzi žalobkyňou a žalovaným, je v článkoch III., IV., v článku V. bod 2 a v článku VI. veta piata, neplatná
- a
- zmluva o zabezpečení záväzku prevodu práva z 18. októbra 2006, uzatvorená medzi žalobkyňou a žalovaným, je neplatná.

Vo zvyšnej časti žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o úvere č. 60741 z 18. októbra 2006 zamietol a zaviazal žalovaného zaplatiť žalobkyni náhradu trov prvostupňového, odvolacieho a dovolacieho konania vo výške 3 180,49 eur k rukám jej právneho zástupcu.

Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, že pri svojom rozhodovaní o odvolaní žalovaného vychádzal z názoru dovolacieho súdu - Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil vo svojom uznesení z 26. novembra 2009, sp. zn. 6 Obdo 36/2009, a preto s poukazom na ust. § 243d ods. 1 O. s. p. nariadil na prejednanie odvolania podľa ust. § 214 O. s. p. pojednávanie, na ktoré predvolal žalobkyňu i žalovaného a tiež právnych zástupcov účastníkov konania.

Odvolací súd preto opätovne prejednal vec v rozsahu podaného odvolania podľa ust. § 212 ods. 1 O. s. p., pričom v potrebnom rozsahu zopakoval dokazovanie, oboznámil sa s obsahom žaloby, s úverovou zmluvou č. 60741 z 18. októbra 2006, zmluvou o zabezpečení záväzku prevodom práva z 18. októbra 2006, listom žalobkyne z 8. júna 2007 adresovaným žalovanému, výpisom z katastra nehnuteľností k. ú. V., LV č. 3142 zo 14. mája 2007, kópiami dokladov P., a. s. o potvrdení vkladov splátok pôžičky žalobkyne v prospech žalovaného, listom žalobkyne z 19. mája 2007 adresovaným žalovanému, výpisom z katastra nehnuteľností k. ú. V. LV č. 3142 z 26. septembra 2007, výpisom z Obchodného registra Okresného súdu Trenčín odd. Sro, vložka č. 15068/R, prehľadom úrokových sadzieb bánk za poskytované úvery, obsahom lekárskej správy o zdravotnom stave žalobkyne z 22. januára 2008, zápisnice o výsluchu žalobkyne dožiadaným súdom z 19. mája 2008, písomným vyjadrením žalovaného prostredníctvom jeho právnej zástupkyne z 28. apríla 2010 a vyjadrením žalobkyne a následne po vyhodnotení skutkového stavu dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne je čiastočne dôvodné.

Odvolačný súd mal za preukázané, že účastníci konania uzatvorili 18. októbra 2006 zmluvu o úvere podľa ust. § 497 a nasl. Obchodného zákonníka, a to žalobkyňa ako dlžníčka a žalovaný ako veriteľ, ktorý je oprávnený vykonávať podnikateľskú činnosť v predmete “poskytovanie pôžičiek a úverov nebankovým spôsobom“. V deň podpísania tejto zmluvy poskytol žalovaný žalobkyni v hotovosti úver vo výške 250 000 Sk za podmienok dohodnutých zmluvou. Prevzatie a osobné prepočítanie sumy poskytnutého úveru žalobkyňa osvedčila svojim podpisom. Žalobkyňa sa zaviazala spolu s istinou úver riadne a včas splatiť aj s dohodnutým príslušenstvom (čl. I. zmluvy). Istina úveru 250 000 Sk bola splatná do dvoch rokov (18. októbra 2008), pričom úver bol splatný v prvom rade finančnými prostriedkami a v prípade, ak to nebude možné, prevodom nehnuteľného majetku (čl. II. Zmluvy).

Ďalej odvolací súd preskúmal ustanovenia zmluvy o úvere, týkajúce sa splatnosti úveru s dohodnutým príslušenstvom i sankciami.

Zmluvu o zabezpečení záväzku uzatvorili účastníci konania 18. októbra 2006, ktorá sa stala neoddeliteľnou súčasťou zmluvy o úvere (čl. VI. zmluvy o úvere) podľa ust. § 553 Občianskeho zákonníka. Predmetom tejto zmluvy bola dohoda o zabezpečení uspokojenia pohľadávky žalovaného voči žalobkyni zo zmluvy o úvere a do splnenia záväzku žalobkyne zo zmluvy o úvere tak, že žalobkyňa previedla svoje vlastnícke právo k nehnuteľnému majetku - bytu č. 305, nachádzajúcim sa na 3. poschodí bytového domu, súpisné č. 10194, vchod 61A, spoluvlastnícky podiel na spoločných častiach, spoločných zariadeniach a pozemku uvedeného bytového domu vo výške 2341/561124-tin na žalovaného, pričom všetky tieto nehnuteľnosti sa nachádzajú v k. ú. V. a sú zapísané na LV č. 3142, vedeného Správou katastra Hlavné mesto SR Bratislava. Žalobkyňa sa zaviazala, že ak cena nehnuteľného majetku klesne tak, že zabezpečenie pohľadávky žalovaného sa stane nedostatočným, vyhradzuje si žalovaný do jedného týždňa po písomnej žiadosti žalovaného vyhlásiť úver za okamžite splatný, spolu s príslušenstvom. V prípade definitívneho prevodu vlastníctva nehnuteľností na žalovaného sa nadobúdacia cena rovná výške nesplatenj časti úveru. Taktiež sa účastníci dohodli, že definitívnym prevodom vlastníctva nehnuteľností zaniká nárok žalobkyne na vrátenie už uhradenej časti zabezpečovaného záväzku.

Žalobkyňa zaplatila žalovanému 6 splátok po 12 500 Sk, spolu 75 000 Sk a následne mu prestala platiť. Z čiastočného výpisu z LV č. 3142 k. ú. V. zo 14. mája 2007 je zrejmé, že žalovaný bol vlastníkom nehnuteľností tam zapísaných titulom zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva podľa V 15567/2006 zo 6. decembra 2006. Podľa čiastočného výpisu toho istého LV, vyhotoveného 26. septembra 2007, je vlastníkom

nehnutelností tam zapísaných Mgr. P.L. titulom kúpnej zmluvy podľa V 27368/2007 zo 17. septembra 2007. Žalobkyni suma zaplatená žalovanému vo výške 75 000 Sk vrátená nebola. Žalobkyňa cenu nehnuteľností odhadovala na sumu 1 800 000 Sk.

Odvolačný súd preto najprv skúmal v zmysle ust. § 80 písm. c/ O. s. p., či v predmetnej veci je naliehavý právny záujem, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je a konštatoval, že v prejednávanej veci po vykonanom a doplnenom dokazovaní opätovne došiel k záveru, že súd prvého stupňa nesprávne konštatoval nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobkyne, pretože naliehavý právny záujem je v tomto prípade daný existenciou aktuálneho stavu objektívnej právnej neistoty medzi žalobkyňou a žalovaným, ktorým je ohrozenie právneho postavenia, a to predovšetkým neistoty v otázke rozsahu plnenia žalobkyne v prospech žalovaného, a to bez ohľadu na skutočnosť, že prípadným určením platnosti, resp. neplatnosti zmlúv už nie je možné dosiahnuť pôvodný stav zápisu vlastníctva v katastri nehnuteľností v zmysle ust. § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z. z.

Odvolačný súd s prihliadnutím na právnu úpravu platnú v čase uzatvorenia zmluvy č. 60741 z 18. októbra 2006, označenú ako zmluva o úvere, skúmal, či ide o zmluvu o úvere uzatvorenú podľa Obchodného zákonníka alebo je táto zmluva zmluvou o pôžičke podľa § 657 Občianskeho zákonníka. Za právne bezvýznamné mal označenie zmluvného typu v zmluve a odkazom na voľbu Obchodného zákonníka, pretože žalovaný poskytol žalobkyni sumu 250 000 Sk bez toho, aby ho táto o poskytnutie peňažných prostriedkov požiadala po uzavretí zmluvy. Predmetom podnikania žalovaného je nielen poskytovanie úverov nebankovým spôsobom, ale aj poskytovanie pôžičiek. Preto odvolací súd vyvodil záver, že vzhľadom na reálny charakter plnenia, keď žalovaný poskytol žalobkyni peňažné prostriedky hneď po podpise zmluvy, ide o zmluvu o pôžičke podľa ust. § 657 Obč. zákonníka. Odvolací súd následne posudzoval zmluvu o úvere, ako aj zmluvu o zabezpečení záväzku prevodom práva podľa ust. § 34 a 39 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na ust. § 879j Obč. zák. ustanoveniami tohto zákona sa spravujú aj právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 2008, vznik týchto právnych vzťahov, ako aj nároky z nich vzniknutých pred 1. januárom 2008 sa však posudzujú podľa doterajších predpisov.

Pri posudzovaní zmluvy o úvere vychádzal z ust. § 657, 658, 517 ods. 2, 544 ods. 1, 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka a došiel k názoru, že zmluva odporuje zákonu a pravidlám dobrých mravov, a to v prevažnej časti jej ustanovení.

V rozpore so zákonom je celý článok III predmetnej zmluvy, ktorý je koncipovaný výslovne jednostranne v neprospech žalobkyne. Ide o zrejme zneužitie postavenia žalovaného pri poskytovaní pôžičky a je v rozpore so spoločensky uznávanými zásadami konania v právnom styku. Dohodnuté podmienky v tomto článku nezodpovedajú uznávaným pravidlám slušnosti v súlade so všeobecnými zásadami morálky vo väzbe na morálnu mienku, ktorá odsudzuje zneužívanie starších ľudí v hmotnej núdzi takýmito jednostrannými podmienkami. V rozpore s dobrými mravmi je dohoda obsiahnutá v tomto článku o výške príslušenstva (5% z 250 000 Sk mesačne), pričom splátky príslušenstva nezahŕňajú splátky istiny. Ročná percentuálna miera nákladov je 48,33% z celkovej sumy úveru, teda zo sumy 250 000 Sk vzniká veriteľovi nárok na dohodnutú splátku príslušenstva úveru za každý mesiac, aj začatý trvania pohľadávky voči dlžníkovi na istine úveru. Výška príslušenstva - mesačnej splátky je 12 500 Sk. Z tejto mesačnej sumy príslušenstva tvorí suma zodpovedajúca 70% dohodnutý úrok z úveru a suma zodpovedajúca 30% tvorí náhradu nákladov veriteľa za spracovanie úveru a jeho zabezpečenie, t. j. 3 750 Sk mesačne, ročne ide o sumu 45 000 Sk bez určenia, v čom tieto náklady spočívajú a akou konkrétnou výškou sa pri výške poskytnutého úveru 250 000 Sk mesačne podieľajú na činnosti žalovaného a na zabezpečení úveru. Takto dojednaný úrok z úveru a výška nákladov na jeho spracovanie a zabezpečenie je neprimeraná, v zjavnom nepomere k výške poskytnutej peňažnej pôžičky. Takéto dojednanie odporuje dobrým mravom. Dobrým mravom taktiež odporuje dojednanie citovaného článku o povinnosti dlžníka zaplatiť veriteľovi zmluvnú pokutu vo výške 0,3% z dlžnej sumy mesačného príslušenstva denne pre prípad omeškania so splatením dohodnutej čiastky mesačného príslušenstva alebo jej časti a tiež záväzok dlžníka zaplatiť veriteľovi zmluvnú pokutu 700 Sk v prípade omeškania so splatením každej splatnej sumy mesačného príslušenstva, alebo jej časti za každých aj len začatých 7 dní omeškania. Uvedené dohody o povinnosti platiť zmluvnú pokutu odporujú dobrým mravom v tom, že množstvom takýchto dojednaní sa umelo a neprimerane navyšuje záväzok dlžníka, stávali sa splatnými skôr než istina, čím sa dlžníkovi znemožňovalo, resp. sťažovalo splnenie jeho záväzku predovšetkým peňažnými prostriedkami. V rozpore s dobrými mravmi je dojednanie, že splatenie úveru sčasti alebo v celej výške je prípustné aj predo dňom jeho splatnosti, minimálne však po 3 mesiacoch od uzatvorenia tejto zmluvy, povinnosť znášať dojednanú splátku mesačného príslušenstva však zostáva zachovaná, pokiaľ sa účastníci tejto zmluvy nedohodnú písomným dodatkom inak. Takáto dohoda jednostranne zvýhodňuje veriteľa, ktorému umožňuje aj v prípade predčasného splatenia požičanej sumy uplatňovať si príslušenstvo za celé dohodnuté obdobie zmluvného vzťahu, teda za obdobie od 18. októbra

2006 do 18. októbra 2008. Pre prípad omeškania so splatením istiny v lehote jej splatnosti alebo predčasnej splatnosti z dôvodu porušenia ustanovenia tejto zmluvy žalobkyňa sa zaviazala znášať úrok z omeškania 0,3% zo sumy istiny úveru alebo jeho nesplatennej časti za každý deň omeškania až do zaplatenia. V čase uzatvorenia zmluvy bola základná úroková sadzba Národnej banky Slovenska vo výške 4,75% ročne a dovolený dvojnásobok predstavuje 9,5% ročne. Dohoda o výške úrokov z omeškania tak odporuje ust. § 517 ods. 2 Obč. zák. Výška úroku z omeškania dohodnutá medzi účastníkmi však predstavuje až 109,5% ročný úrok z omeškania, čo je viac ako 11-násobok úroku z omeškania, ktorý je prípustný zákonom. Súd prvého stupňa vyhodnotil ako v rozpore so zákonom dojednanie, podľa ktorého, ak dlžník akýmkoľvek spôsobom znemožní veriteľovi disponovať s nehnuteľným majetkom, zaväzuje sa dlžník zaplatiť veriteľovi počas celého trvania súdneho sporu, resp. inej prekážky zmluvnú pokutu vo výške 0,3% z celkovej sumy úveru a jeho príslušenstva za každý deň trvania tohto sporu. Uvedené dojednanie je v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, lebo zasahuje do práva žalobkyne na súdnu ochranu. V rozpore so zákonom tento článok v časti určujúcej povinnosť dedičovi dlžníka plniť záväzok veriteľovi skôr, ako sa právoplatne určí okruh dedičov, rozsah dedičstva a dedičské nároky, s prihliadnutím na zodpovednosť dediča podľa § 470 ods. 1, 2 Obč. zák. Dobrým mravom odporuje aj ustanovenie v časti, ktorou sa dlžníkovi určuje povinnosť plniť záväzok veriteľovi do 30 dní, ak bude na jeho majetok podaný návrh na konkurz alebo exekúciu, pretože takáto dohoda odporuje príslušným ustanoveniam zák. č. 7/2005 Z. z. a zák. č. 233/1995 Z. z. Za odporujúce dobrým mravom vyhodnotil odvolací súd aj dojednanie účastníkov konania, že definitívnym prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľnému majetku na žalovaného zaniká nárok žalobcu na vrátenie už uhradenej časti zabezpečenej pohľadávky a že dlžník sa stotožňuje s veriteľom v tom, že uvedený záväzok nie je v rozpore s dobrými mravmi, je platný a právne relevantný, čo je v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, lebo zasahuje do práv žalobcu a tiež je v rozpore so základnou právnou zásadou, že nikto sa nemôže dopredu vzdať svojho práva. V rozpore so zákonom je aj ujednanie účastníkov konania, že ak sa veriteľ stane definitívnym vlastníkom predmetu zabezpečenia pohľadávky, zaväzuje sa dlžník nespochybňovať platnosť tejto zmluvy, ani platnosť súčasne uzatvorenej zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva, ktoré obe uzatvorili slobodne a bez toho, aby jeho zmluvná voľnosť pri ich uzatváraní bola akokoľvek obmedzená.

Odvolací súd taktiež dospel k záveru, že dojednanie čl. IV, obsahujúce dohodu, podľa ktorej sa žalobkyňa ako dlžníčka zaviazala zmluvou o zabezpečení záväzku prevodom práva k svojmu bytu previesť v prospech žalovaného ako veriteľa do doby splnenia svojho záväzku zo zmluvy o pôžičke svoje nehnuteľnosti, tvoriace predmet zabezpečenia ako dojednania v rozpore s dobrými mravmi, a to s ohľadom na nepomer hodnoty zabezpečovanej pohľadávky a predmetu zabezpečenia. Predmetom zabezpečenia bola nehnuteľnosť - byt v hodnote nepochybne niekoľkokrát prevyšujúcej výšku poskytnutej pôžičky. V rozpore so zákonom je aj čl. V bod 2, podľa ktorého sa žalobkyňa zaviazala znášať náklady na správny poplatok z vkladu do katastra nehnuteľností, náklady na znalecký posudok oceňujúci nehnuteľnosť, náklady na overenie podpisov na zmluvách a návrhoch. Dobrým mravom odporuje aj piata veta ust. čl. VI, v ktorom žalobkyňa ako dlžník vyhlásila, že zabezpečenie záväzku prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam považuje za primerané, rovnako ako úročenie úveru, dohodnutú mesačnú sumu príslušenstva úveru a tiež dohodnutý úrok z omeškania, výšku zmluvnej pokuty pre prípad porušenia povinnosti riadne a včas splatiť záväzok na istine úveru aj príslušenstva. Teda odvolací súd konštatoval, že citovaná časť ustanovení v posudzovanej zmluve č. 60741 z 18. októbra 2006 je priamo v rozpore so zákonom a s pravidlami dobrých mravov, čo má za následok neplatnosť uvedených článkov alebo ich častí, a to s poukazom na ust. § 39 Obč. zák. Vyššie uvedenými dojednaniami je totiž hrubým spôsobom narušená rovnováha medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, a to nielen v ustanoveniach zmluvy o pôžičke, ktorých účel, zdá sa, smeruje k jedinému cieľu, a to navýšiť poskytnutú pôžičku spôsobom znemožňujúcim dlžníkovi reálne ju zaplatiť pri zachovaní proporcionality vzájomných práv a povinností tak, aby žalovaný ako veriteľ mohol realizovať svoje práva zo zmluvy o zabezpečovacom prevode práva k nehnuteľnosti, predtým vo vlastníctve žalobkyne. Cena nehnuteľnosti pritom niekoľkonásobne prevyšovala zabezpečovanú pohľadávku. Účelom zabezpečovacieho prevodu práva ako zabezpečovacieho inštitútu pritom nemá byť dosiahnutie neprimeraného zisku, ale primerané zabezpečenie pohľadávky. Odvolací súd preto konštatoval, že neplatná je aj zmluva o zabezpečovacom prevode práva, uzatvorená medzi žalobkyňou a žalovaným 18. októbra 2006, a to nielen z dôvodu vyslovenej neplatnosti prevažnej časti dojednaní zmluvy o pôžičke ako hlavnej zmluvy, ale najmä z dôvodu jej rozporu so zákonom, keďže z jej obsahu možno usúdiť, že nemala zabezpečovací charakter, ale tzv. prepádny charakter, pretože žalobkyni ako dlžníkovi nebola vrátená ani len časť z toho, čo žalovanému plnila, resp. čo získal následným predajom nehnuteľnosti po vyporiadaní záväzkov žalobkyne. Odvolací súd pri posudzovaní platnosti oboch zmlúv prihliadol na právnu úpravu v ust. § 41

Obč. zák., v zmysle ktorého, ak sa dôvod neplatnosti vzťahuje len na časť právneho úkonu, je neplatnou len táto časť, pokiaľ z povahy právneho úkonu alebo jeho obsahu, alebo okolností, za ktorých k nemu došlo, nevyplýva, že túto časť nemožno oddeliť od ostatného obsahu. Preto odvolací súd vyslovil neplatnosť článku III., článku IV., článku V bod 2 a článku VI. veta piata zmluvy o úvere č. 60741 z 18. októbra 2006 a vo zvyšku žalobu o určenie neplatnosti tejto zmluvy zamietol. Neplatnosť zmluvy o zabezpečení záväzku prevodom práva uzatvorenej medzi žalobkyňou a žalovaným 18. októbra 2006 však určil v celom rozsahu, a to s ohľadom na jej nesporne nemorálny charakter, sledujúci neprímeraný zisk.

Odvolací súd zdôraznil, že za uvedenej dôkaznej situácie nebolo možné žalobkyni odoprieť poskytnutie právnej ochrany podľa ust. § 80 písm. c/ O. s. p. V dôsledku ponechania platnosti časti zmluvy o úvere je zrejmé, že žalovaný ako veriteľ má právo domáhať sa od žalobkyne - dlžníčky vrátenie nedoplatku istiny poskytnutej pôžičky a tiež úroky z omeškania, ale len v zákonnej výške.

Odvolací súd preto podľa ust. § 220 O. s. p. zmenil napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku.

O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa úspechu účastníkov v konaní a priznal ich náhradu úspešnému účastníkovi, t. j. žalobkyni.

Proti tomuto rozhodnutiu podal dovolanie žalovaný a navrhol, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil tomuto na ďalšie konanie alebo ho zmenil a určil, že zmluva o úvere je neplatná iba v čl. III a iba nad rámec úroku z úveru 25% ročne zo sumy istiny úveru, zmluva o zabezpečení záväzku prevodom práva je neplatná iba v rozsahu čl. VII. tejto zmluvy a žiadnemu z účastníkov konania nepriznal nárok na náhradu trov konania, prípadne náhradu trov pomerne rozdelí, a to z týchto dôvodov:

Žalovaný má za to, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 O. s. p.). Stotožňuje sa s názorom súdu prvého stupňa, a to o absencii naliehavého právneho záujmu na strane žalobkyne na požadovanom určení neplatnosti oboch zmlúv. Odvolací súd posudzoval úverovú zmluvu č. 60741 z hľadiska jej platnosti alebo neplatnosti postupom podľa ust. § 41 Obč. zák., pri zmluve o zabezpečení záväzku prevodom práva takýto postup výslovne opomenul použiť, pričom táto zmluva obsahuje celý rad dojednaní, ktoré je možné posudzovať z hľadiska ich platnosti samostatne. Zmluva o zabezpečení záväzku prevodom práva je zmluvou akcesorickou vo vzťahu k zmluve o úvere č. 60741, pričom odvolací súd vyslovil túto za neplatnú len v niektorých častiach, nie ako celok. Pochybenie odvolacieho súdu vidí dovolateľ aj v tom, že zmluva

o úvere č. 60741 bola ním vyhodnotená ako zmluva o pôžičke, spravujúca sa režimom Občianskeho zákonníka, napriek tomu, že bola uzatvorená 18. októbra 2006 a jej účastníci si zvolili súhlasným prejavom svojej vôle režim podľa ust. § 497 a nasl. Obchodného zákonníka. Ako v zmluve o úvere, tak aj v zmluve o pôžičke si môžu strany dojednať úroky. Preto čl. III. v časti o úroku mohol byť určený za neplatný iba nad rámec, nad ktorý dojednanie účastníkov vykazuje rozpor s dobrými mravmi. Dovolateľ nesúhlasí ani s rozhodnutím odvolacieho súdu v časti trov konania, keďže žalobkyňa bola v spore čiastočne úspešná, v predošlom dovolacom konaní bol úspešný dovolateľ.

Žalobkyňa sa písomne vyjadrila k dovolaniu žalovaného a navrhla, aby dovolací súd dovolanie žalovaného zamietol a priznal žalobkyni náhradu trov konania.

Žalobkyňa napadla dva právne úkony, ktoré sú dvojstrannými právnymi úkonmi. Je nesporné, že žalovaný previedol vlastnícke právo k predmetu zmluvy o zabezpečovacom prevode práva na tretiu osobu. Táto skutočnosť sa však nijako nedotýkala zmluvy o úvere. Žalovaný je v žalobe o neplatnosť zmluvy o úvere pasívne legitimovaný a táto zmluva predstavuje samostatne stojaci nárok. Súd nemá právo v žalobe o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti rozhodovať o neplatnosti zmluvy o úvere. O tej má právo rozhodnúť len v konaní o neplatnosť právneho úkonu. Neplatnosti sa je možné domáhať iba voči tým, s kým boli tieto zmluvy uzatvorené. Pri určovaní naliehavého právneho záujmu je potrebné prihliadať na predmet a podstatu sporu. Podstata sporu je v platnosti, respektíve neplatnosti dvoch zmlúv. Žalobkyňa ďalej poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR R 75/2003. V prípade rozhodnutia o neplatnosti právnych úkonov sa vyriešia všetky právne vzťahy v merite veci. V prípade zmluvy o úvere rozhodnutie o platnosti, resp. neplatnosti právneho úkonu nesporne rieši spor v rámci celého zmluvného vzťahu. Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Cdo 91/2006 z 18. júna 2007, na ktorý sa odvoláva žalovaný, rieši odlišný predmet sporu. Žalobkyňa má za to, že odvolací súd posúdil právne správne zmluvu o úvere ako zmluvu o pôžičke. Prevod práva sa realizoval na základe nezaplatenej splátky príslušenstva. Žalobkyňa videla zmluvy pár minút pred ich podpisom. Žalobkyňa je na dôchodku a pri podpise zmlúv bola v domnení, že podpisuje zmluvu o zriadení záložného práva. Z obsahu týchto zmlúv je zrejmé, že ide o spotrebiteľské zmluvy. Dá sa povedať, že išlo o typové zmluvy, do ktorých žalobkyňa nezasahovala. Rovnako nemala vzhľadom na svoj vek a situáciu vedomosť a ani nemohla mať vedomosť o tom, čo znamená, že úverová zmluva sa uzatvára podľa Obchodného zákonníka a nie podľa Občianskeho zákonníka. Išlo o očividne nerovné postavenie. Žalobkyňa sa v dôsledku týchto nevýhodných zmlúv stala doslova bezdomovkyňou, nakoľko v dôsledku realizácie zabezpečovacieho prevodu práva

prišla o strechu nad hlavou. Odvolací súd obe zmluvy správne právne vyhodnotil. Žalobkyňa poukázala na § 54 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. apríla 2004, podľa ktorého: V pochybnostiach o obsahu spotrebiteľských zmlúv platí výklad, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší. Právny vzťah je potrebné posudzovať s ohľadom na subjekty a ochranu subjektov. Ak by bola priznaná právna ochrana len tým subjektom, ktorí sú lepšie pripravení, bol by to zásah do rovnosti. Nie je možné predpokladať, že osoba v núdzi bude rovnako dobre poznať právo ako podnikateľ poskytujúci pôžičky. Žalovaný v dovolaní neuviedol, ktoré ustanovenia a z akých dôvodov by mal súd ponechať v platnosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie má náležitosti vyžadované v ust. § 241 ods. 1 O. s. p., pričom je odôvodnené podľa ust. § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p. a je podané v zákonom stanovenej lehote, konštatujúc, že prípustnosť dovolania je daná podľa ust. § 238 ods. 1 O. s. p., pristúpil k vecnému prejednaniu dovolania žalovaného.

Podľa ust. § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Nesprávnym právnym posúdením je pochybenie, omyl súdu pri aplikácii práva, zistené skutkové zistenia. Takýto omyl súdu spočíva v tom, že na zistený skutkový stav aplikoval nesprávnu právnu normu alebo aplikoval správnu právnu normu, ale jej obsah interpretoval nesprávne, alebo právnu normu síce interpretoval správne, ale na zistený skutkový stav ju nesprávne aplikoval.

V dovolaní žalovaného je uvedená jedna konkrétna okolnosť o tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení, a to, že odvolací súd posudzoval zmluvu o úvere č. 60741 z 18. októbra 2006 podľa Občianskeho zákonníka, pričom zmluvné strany si dohodli režim podľa Obchodného zákonníka.

Podľa ust. § 497 Obchodného zákonníka zmluvou o úvere sa zaväzuje veriteľ, že na požiadanie dlžníka poskytne v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy a dlžník sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úrok.

Podstatnými náležitosťami zmluvy o úvere je určenie zmluvných strán, určenie sumy (limitu), do ktorej budú peňažné prostriedky poskytnuté, záväzok veriteľa poskytnúť na požiadanie peňažné prostriedky a záväzok dlžníka vrátiť poskytnuté prostriedky a zaplatiť úroky.

Podľa ust. § 657 Občianskeho zákonníka zmluvou o pôžičke prenecháva veriteľ dlžníkovi veci určené podľa druhu, najmä peniaze a dlžník sa zaväzuje vrátiť po uplynutí dohodnutej doby veci rovnakého druhu.

Zmluva o pôžičke je reálnou zmluvou, ktorou jedna strana (veriteľ) prenecháva druhej strane (dlžníkovi) veci určené podľa druhu, najmä peniaze a dlžník sa zaväzuje po uplynutí dohodnutej doby vrátiť veci rovnakého druhu. Zmluva o pôžičke predpokladá tak dohodu strán, ako aj reálne odovzdanie predmetu pôžičky.

Zo zmluvy o úvere č. 60741 vyplýva, že veriteľ - žalovaný poskytol v deň hneď po podpise úverovej zmluvy peňažný úver v čiastke 250 000 Sk na žiadosť dlžníka. Teda v deň podpísania úverovej zmluvy prenechal veriteľ dlžníkovi peniaze vo výške 250 000 Sk, čo znamená, že došlo k reálnemu odovzdaniu peňažnej čiastky 250 000 Sk.

V zmluve o úvere uzatvorenej podľa ust. § 497 a nasl. Obchodného zákonníka je podstatnou náležitosťou záväzok veriteľa poskytnúť na požiadanie peňažné prostriedky. Podľa ust. § 500 ods. 1 Obch. zák. dlžník je oprávnený uplatniť nárok na poskytnutie peňažných prostriedkov v lehote určenej v zmluve. Ak táto lehota nie je v zmluve určená, môže dlžník tento nárok uplatniť, dokiaľ poskytnutie úveru niektorá strana nevypovie.

Dovolací súd má za to, že splnenie povinnosti veriteľa poskytnúť peňažné prostriedky zákon podmieňuje tým, že dlžník o poskytnutie peňažných prostriedkov požiada. Požiadanie dlžníka musí byť kvalifikované tým, že je v súlade so zmluvou, t. j. podmienkami dohodnutými v zmluve. Lehota na požiadanie je určená buď v zmluve alebo plynie zo zákona (§ 500 ods. 1 Obch. zák.)

Dovolací súd sa stotožnil s právnym názorom odvolacieho súdu, že predmetná „úverová zmluva č. 60741“ je zmluvou o pôžičke, keďže nemá náležitosti vyžadované ust. § 497 a nasl. Obchodného zákonníka, a to, že skôr ako došlo k podpisu zmluvy č. 60741, údajne už požiadala žalobkyňa o poskytnutie peňažných prostriedkov veriteľa. Požiadať o poskytnutie peňažných prostriedkov podľa názoru dovolacieho súdu však mohla až po podpise zmluvy, nie pred jej podpisom. Nie je pritom rozhodujúce, ako žalovaný pomenoval zmluvu a ani prehlásenie, že je uzatvorená podľa ust. § 497 a nasl. Obch. zákonníka. Rozhodujúcim pre posúdenie zmluvného typu sú náležitosti tejto zmluvy, ktoré rozhodujú, aký právny predpis pre posúdenie takejto zmluvy je rozhodujúci.

Neobstojí tvrdenie žalovaného, že aj keby išlo o zmluvu o pôžičke, tak by si mohol žalovaný dohodnúť úrok, pretože zákon to nezakazuje.

Podľa ust. § 658 ods. 1 Obč. zák. pri peňažnej pôžičke možno dohodnúť úroky.

Je nesporné, že úrok je možné dohodnúť, ale hneď pri uzatváraní zmluvy, čo odvolací súd skúmal a dospel k záveru, že taký úrok ako „dohodol žalovaný - veriteľ“ je v rozpore s dobrými mravmi, a preto vyslovil v tejto časti zmluvu za neplatnú.

Žalovaný v dovolaní namietal, že odvolací súd neskúmal zmluvu o zabezpečení záväzku prevodom práva podľa ust. § 41 Občianskeho zákonníka tak, ako to urobil pri zmluve o úvere.

Podľa ust. § 41 Občianskeho zákonníka, ak sa dôvod neplatnosti vzťahuje len na časť právneho úkonu, je neplatnou len táto časť, pokiaľ z povahy právneho úkonu alebo z jeho obsahu alebo z okolností, za ktorých k nemu došlo, nevyplýva, že túto časť nemožno oddeliť od ostatného obsahu. Čiastočná neplatnosť právneho úkonu je možná len za podmienok, ktoré ustanovuje § 41 Obč. zák. Čiastočná neplatnosť sa však vylúči, ak sa dôvod neplatnosti týka podstatnej náležitosti (essentialia), v takomto prípade bude neplatným vždy právny úkon ako celok. Je nesporným, že zmluva o zabezpečení záväzku prevodom práva je zabezpečovacím záväzkom, čo vyplýva z jej akcesorickej povahy. Žalovaný uzatvoril túto zmluvu podľa ust. § 553 Občianskeho zákonníka. Všeobecne platí, že zabezpečovacie záväzky sa zásadne spravujú režimom hlavného záväzku, čo vyplýva z ich akcesorickej povahy.

Dovolací súd konštatoval, že vyslovením absolútnej neplatnosti zmluvy č. 60741 v čl. III., IV., v čl. V. bod 2 a čl. VI. veta piata nemá zmluva o zabezpečení záväzku prevodom práva opodstatnenie, keďže z jej obsahu je zrejmé, že zabezpečujúcu úlohu predstiera - simuluje, a preto nebolo možné postupovať v zmysle ust. § 41 Občianskeho zákonníka, pretože podstatnú náležitosť - zabezpečiť záväzok dlžníčky len predstierala.

Dovolací súd sa stotožnil s názorom odvolacieho súdu, že nebolo možné žalobkyni odoprieť poskytnutie právnej ochrany. Rozhodnutím o žalobe sa odstránil stav právnej neistoty žalobkyne, spočívajúci v otázke rozsahu jej záväzkov voči žalovanému a môže byť podkladom pre ďalšie riešenie prípadných sporov, vzniknutých v súvislosti s uvedenými zmluvami.

K ďalším námietkam dovolateľa dovolací súd neprihliadol, keďže tieto boli právne nedôvodné.

Dovolací súd preskúmal, či v konaní neboli vady taxatívne vymedzené v ust. § 237 písm. a) až g) O. s. p. a konštatoval, že k takýmto vadám nedošlo.

Keďže Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k názoru, že nie sú dané dôvody dovolania a nezistil ani vady konania, pre ktoré by bolo potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť, dovolanie žalovaného podľa ust. § 243b ods. 1 O. s. p. zamietol.

O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa úspechu účastníkov v dovolacom konaní a priznal ich náhradu úspešnému účastníkovi, t. j. žalobcovi (§ 243b ods. 5 v spojení s ust. § 224 ods. 1 a § 142 ods. 1 O. s. p.) vo výške 577,51 eur. Trovy dovolacieho konania pozostávajú z náhrady trov vzniknutých žalobcovi jeho právnym zastúpením za 2 úkony právnej pomoci á 237,34 eur (príprava a prevzatie zastupovania, vyjadrenie k dovolaniu) + 19% DPH a 2x paušál 6,32 eur.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. apríla 2011

JUDr. Darina Ličková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Michaela Szöcsová